

Polacy o prawach kobiet, „czarnych protestach” i prawie aborcyjnym

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Wśród ogółu dorosłych przeważa opinia, że kobiety w Polsce nie są dyskryminowane. Przekonani o tym są przede wszystkim mężczyźni, natomiast wśród kobiet opinie są podzielone – niemal tyle samo jest zdania, że w porównaniu z mężczyznami mają one w życiu mniejsze szanse i możliwości, co deklaruje brak poczucia dyskryminacji ze względu na płeć. W porównaniu z mężczyznami kobiety częściej też twierdzą, że żadna z partii obecnych na scenie politycznej nie reprezentuje ich interesów.
- ▶ Opinie na temat polityki obecnego rządu wobec kobiet są podzielone – mniej więcej tyle samo Polaków postrzega ją negatywnie, co ocenia pozytywnie. W tej sprawie bardziej krytyczne od mężczyzn są kobiety – wśród nich przeważa opinia, że polityka obecnego rządu nie służy dobrze interesom kobiet.
- ▶ O „czarnych protestach” słyszeli prawie wszyscy – wiedzę o nich deklaruje blisko 90% ogółu badanych. Większość Polaków je popiera, a poziom akceptacji wśród kobiet jest znacząco wyższy niż wśród mężczyzn. „Czarne protesty” postrzegane są przez ogół Polaków przede wszystkim jako wyraz sprzeciwu wobec ewentualnego zaostrzenia przepisów dotyczących aborcji bądź jako forma walki kobiet o równe prawa.
- ▶ Stosunek do „czarnych protestów” jest skorelowany z sympatiami politycznymi. Solidarność z protestującymi częściej wyrażają potencjalni wyborcy partii opozycyjnych; akceptacja protestów jest tym częstsza, im niższe poparcie dla rządu Beaty Szydło (najwyższy jej poziom notujemy wśród zdecydowanych przeciwników rządu).
- ▶ Polacy są przeciwni zmianie przepisów ustawy dotyczącej warunków przerywania ciąży – za pozostawieniem jej w niezmienionej formie opowiada się ponad połowa badanych. Jeśli natomiast prawo w tym zakresie miałoby ulec zmianie, to raczej w kierunku liberalizacji (optuje za nią ponad jedna czwarta) niż zaostrzenia (popieranego przez 7% ogółu).

W październiku przetoczyła się przez Polskę fala „czarnych protestów”. Bezpośrednią inspiracją pierwszego z nich były decyzje Sejmu o przekazaniu do prac w komisjach projektu ustawy zaostrzającej przepisy dotyczące warunków dopuszczalności aborcji – autorstwa Instytutu na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris – i odrzuceniu projektu obywatelskiego, postulującego liberalizację przepisów w tym zakresie. Forma protestu – demonstracje uliczne ubranych na czarno uczestników – nawiązywała do wydarzeń w Islandii, gdzie 41 lat temu kobiety, w tym również gospodynie domowe, przerwały pracę i w czarnych strojach przemaszzerowały przez Reykjavik, domagając się równości i sprawiedliwych płac.

Pierwsze protesty miały miejsce 3 października. Największe manifestacje odbyły się we Wrocławiu, w Warszawie i w Poznaniu, ale demonstrowano również w wielu mniejszych miastach – policja odnotowała tego dnia 143 zgromadzenia przeciwników zaostrzenia ustawy antyaborcyjnej, w których uczestniczyło łącznie około 100 tys. osób. Nie wszyscy popierający „czarne protesty” wyszli na ulice – solidarność z demonstrantami okazywano również poprzez noszenie tego dnia czarnej odzieży.

Kolejny „czarny protest”, w podobnej formie i zakresie, miał miejsce 24 października. Tym razem sprzeciw wobec propozycji ograniczenia warunków dopuszczalności aborcji osadzono w szerszym kontekście równouprawnienia płci, a wśród postulatów protestujących pojawiło się m.in. przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet.

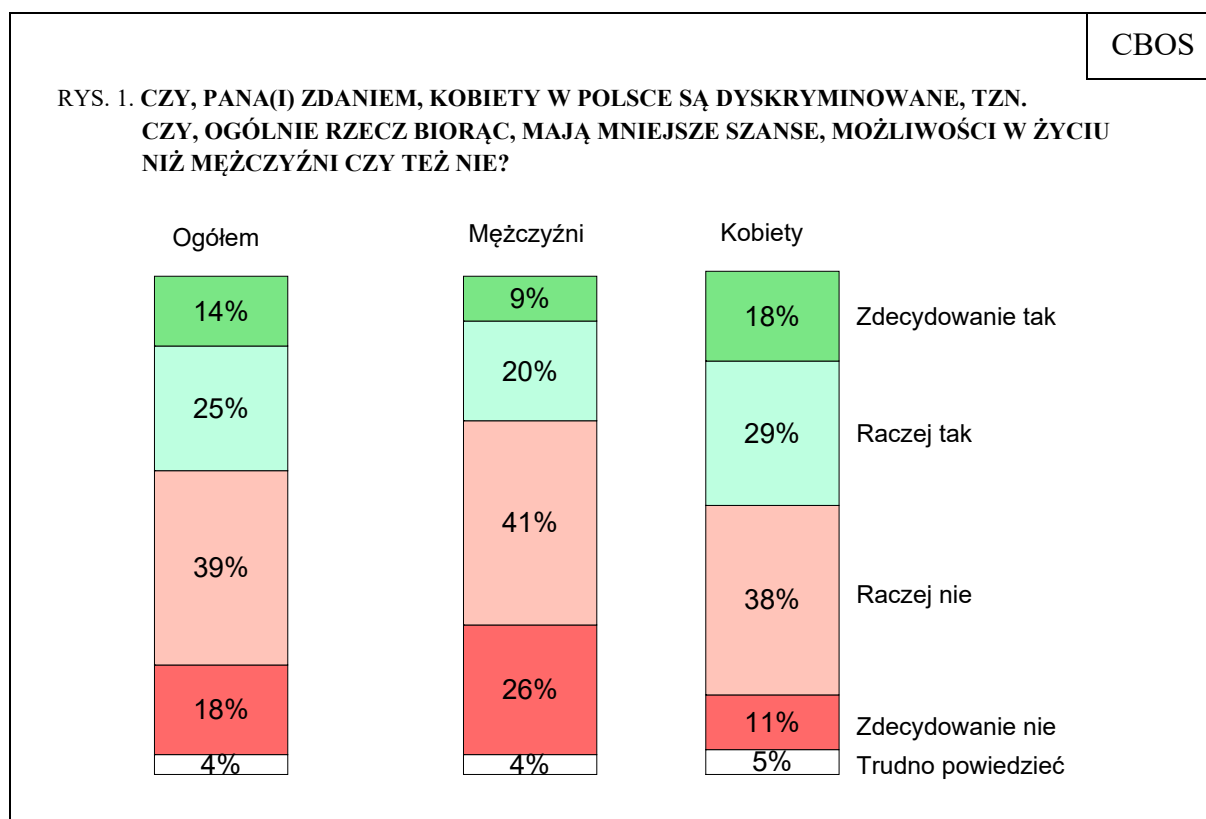
W naszym listopadowym sondażu¹ odnieśliśmy się do kwestii równouprawnienia płci, reprezentacji kobiet w życiu publicznym, a także „czarnego protestu” i ewentualnych zmian w prawie aborcyjnym.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (318) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 4–13 listopada 2016 roku na liczącej 1019 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

PRAWA KOBIET W POLSCE

Wśród ogółu dorosłych przeważa (57%) pogląd, że kobiety w Polsce nie są dyskryminowane. Opinię, że Polki mają w życiu mniejsze szanse i możliwości niż Polacy, podziela 39% badanych.

Stanowisko w omawianej kwestii różnicuje przede wszystkim płeć. O niedyskryminowaniu kobiet w Polsce przeświadczeni są głównie mężczyźni (67%), natomiast wśród kobiet opinie na ten temat są podzielone – niemal tyle samo z nich wyraża przekonanie, że w porównaniu z mężczyznami mają w życiu mniejsze szanse i możliwości (47%), co deklaruje brak poczucia dyskryminacji ze względu na płeć (49%).

Z tezą o dyskryminacji kobiet w Polsce częściej w porównaniu z innymi zgadzają się kobiety w średnim wieku i starsze (w grupie wiekowej 55–64 lata – 59%, wśród mających 65 lat i więcej – 62%), mieszkanki największych miast (63%) oraz kobiety oceniające własne warunki materialne jako złe (70%). Przekonaniu, że w porównaniu z mężczyznami polskie kobiety mają w życiu mniejsze szanse i możliwości, sprzyja areligijność – wśród respondentek uczestniczących w praktykach religijnych nie częściej niż kilka razy w roku

odsetek deklarujących poczucie dyskryminacji sięga 55%, a w grupie w ogóle niepraktykujących religijnie – 61%, podczas gdy kobiety regularnie uczestniczące w nabożeństwach i spotkaniach religijnych w większości (60%) nie zgadzają się z tezą o dyskryminacji kobiet w Polsce.

Na to, jak kobiety postrzegają swoją sytuację, wpływają również ich poglądy polityczne – opinię o dyskryminacji kobiet w Polsce podziela niespełna połowa (49%) respondentek deklarujących orientację prawicową bądź centrową i 58% identyfikujących się z lewicą.

Pogląd na sytuację kobiet w Polsce wpisuje się w szerszy kontekst identyfikacji politycznych. Przekonanie o braku dyskryminacji bliższe jest potencjalnym wyborcom PiS (67%), Kukiz'15 (67%) i PSL (64%) oraz osobom niemającym sprecyzowanych preferencji partyjnych (63%). Wśród deklarujących poparcie wyborcze dla PO lub SLD opinie na ten temat są podzielone, natomiast przekonanie o mniejszych szansach kobiet przeważa wśród respondentów popierających Nowoczesną (54%) i zdecydowanie dominuje wśród wyborców Partii Razem (74%). Sprzeciw wobec tezy o dyskryminacji kobiet w Polsce charakteryzuje zwolenników obecnego rządu, zwłaszcza tych, którzy określają się jako zdecydowani zwolennicy (73%). Opinia, że w porównaniu z mężczyznami Polki mają w życiu mniejsze możliwości, podzielana jest natomiast najczęściej przez zdecydowanych przeciwników rządu (54%).

Odpowiadając na pytanie, która z partii lub ugrupowań politycznych najlepiej reprezentuje interesy kobiet, Polacy najczęściej nie wskazywali żadnej konkretnej siły politycznej – blisko dwie piąte respondentów (37%) deklaruje, że nie ma sprecyzowanego zdania w tej kwestii, 13% ogółu badanych stwierdza wprost, że żadne z ugrupowań obecnych na scenie politycznej nie reprezentuje interesów kobiet, a kolejne 7% ocenia, że wszystkie robią to w podobnym stopniu. Wśród pozostałych respondentów najwięcej wskazań jako partia najlepiej reprezentująca interesy kobiet uzyskały Prawo i Sprawiedliwość (15%) oraz Nowoczesna (11%).

Płeć nie różnicuje w sposób istotny opinii w tej kwestii – poglądy kobiet i mężczyzn są podobne. W porównaniu z mężczyznami kobiety jednak nieco częściej twierdzą, że żadna z partii obecnych na scenie politycznej nie reprezentuje ich interesów.

Tabela 1

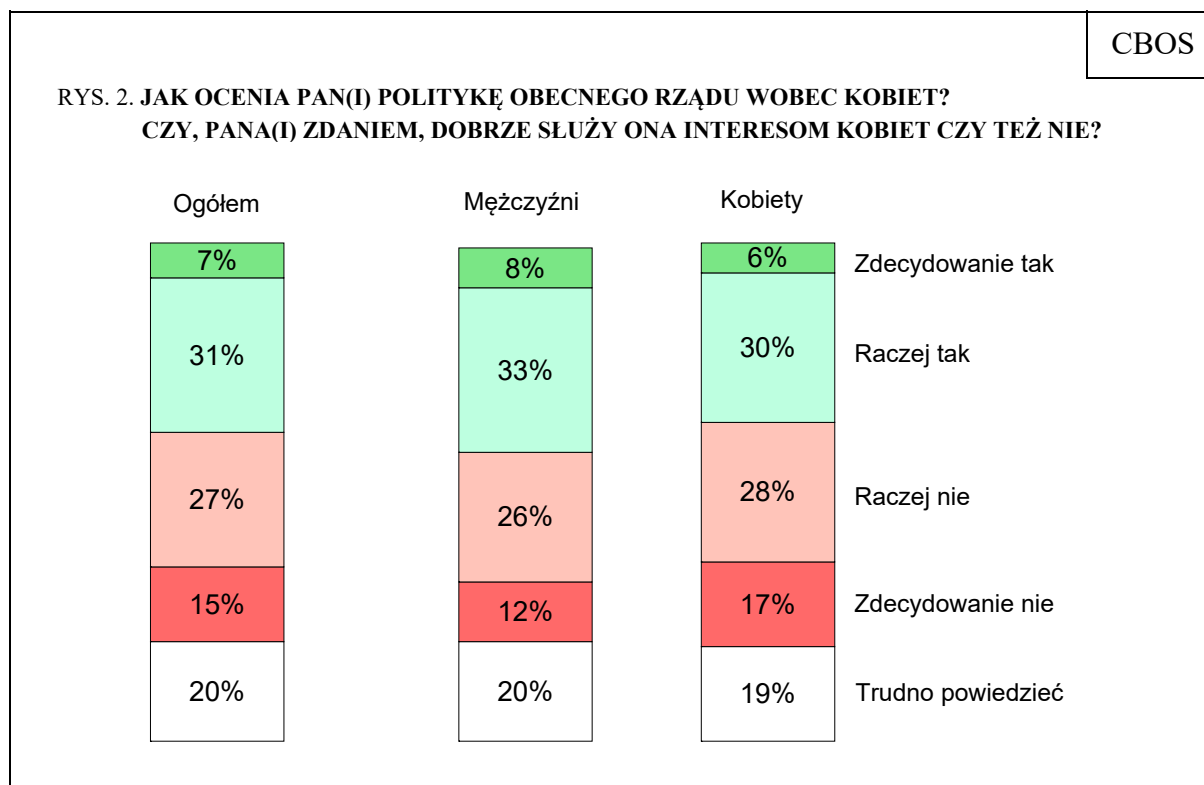
Która z partii /ugrupowań politycznych, Pana(i) zdaniem, najlepiej reprezentuje interesy kobiet?	Wskazania		
	ogółu badanych	mężczyzn	kobiet
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość (PiS) wraz z Solidarną Polską i Polską Razem	15	16	14
Nowoczesna Ryszarda Petru	11	12	11
Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD)	5	5	5
Platforma Obywatelska RP (PO RP)	3	3	3
Partia Razem	3	3	2
Kukiz'15	3	3	2
Wolność (KORWiN)	1	0	1
Polskie Stronictwo Ludowe (PSL)	1	1	1
Inna partia	1	1	1
Wszystkie partie w podobnym stopniu	7	8	7
Żadna, nie ma takiej	13	10	15
Trudno powiedzieć	37	37	37

Pominięto kategorię „odmowa odpowiedzi”

Interesujące jest porównanie opinii ogółu badanych na temat partyjnej reprezentacji interesów kobiet z ich osobistymi preferencjami partyjnymi. Tylko w przypadku potencjalnych wyborców trzech partii ugrupowanie preferowane w wyborach parlamentarnych wskazywane jest jednocześnie najczęściej jako najlepiej reprezentujące interesy kobiet – dotyczy to potencjalnych wyborców Nowoczesnej (51%), PiS (42%) i Partii Razem (41%). Badani popierający inne partie bądź ugrupowania równie często jak „własne” (wyborcy PO, SLD, Kukiz'15) lub nawet częściej niż własne (wyborcy PSL) wskazują natomiast w tym kontekście inne ugrupowanie – i zawsze jest to Nowoczesna. Wizerunek partii przyjaznej kobietom Nowoczesna zawdzięcza zapewne kilku wyrazistym liderkom, często reprezentującym to ugrupowanie na forum publicznym.

Zwolennikami opinii, że to Prawo i Sprawiedliwość jest partią najlepiej reprezentującą interesy kobiet, są przede wszystkim zdecydowani zwolennicy rządu Beaty Szydło (57%). Wraz ze spadkiem deklarowanego poparcia dla rządu odsetek osób upatrujących w PiS lidera w tej kwestii się zmniejsza, wzrasta natomiast liczba wskazujących w tym kontekście Nowoczesną (33% wśród zdecydowanych przeciwników rządu).

Opinie na temat polityki obecnego rządu wobec kobiet są podzielone – mniej więcej tyle samo Polaków postrzega ją negatywnie, co ocenia pozytywnie. W tej sprawie kobiety są bardziej krytyczne od mężczyzn – wśród respondentek przeważa opinia, że polityka obecnego rządu nie służy dobrze interesom kobiet (45% wobec 36% ocen pozytywnych).

Pominięto kategorię „odmowa odpowiedzi”

Politykę rządu wobec kobiet negatywnie oceniają zwłaszcza mieszkanki miast – najwyższy odsetek opinii negatywnych (65%) notujemy wśród kobiet mieszkających w miastach powyżej 100 tys. ludności, choć również respondentki z najmniejszych miast (poniżej 20 tys. mieszkańców) częściej niż przeciętnie (52%) podzielają opinię, że polityka obecnego rządu nie służy dobrze interesom kobiet.

Wśród kobiet krytycznej ocenie polityki rządu w omawianym kontekście sprzyja wyższe wykształcenie (62% opinii negatywnych) i wyższy poziom życia (66% opinii negatywnych wśród respondentek deklarujących co najmniej 2000 zł miesięcznego dochodu na osobę w rodzinie). Grupą wiekową najbardziej krytyczną wobec działań rządu w tym względzie są natomiast kobiety mające od 25 do 34 lat (54%).

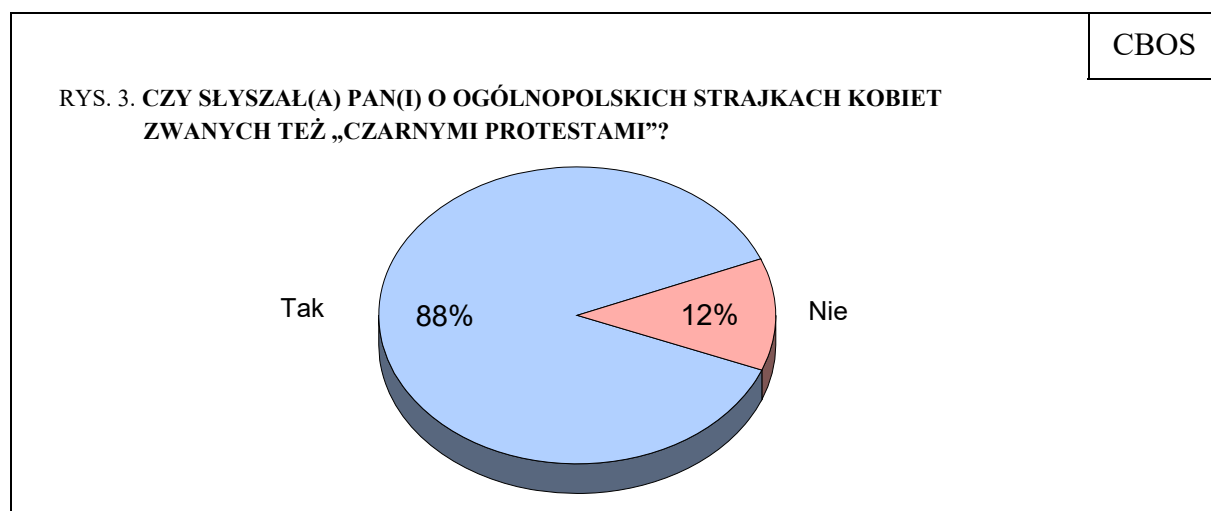
Aprobata prowadzonej przez rząd polityki wobec kobiet wiąże się natomiast przede wszystkim z religijnością – wśród kobiet deklarujących udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu notujemy 58% ocen pozytywnych. Akceptacji zdecydowanie sprzyjają też poglądy prawicowe – 66% respondentek identyfikujących się z prawicą podziela stanowisko, że polityka obecnego rządu dobrze służy interesom kobiet.

Poglądy badanych na politykę rządu wobec kobiet są silnie powiązane z identyfikacjami partyjnymi i ogólnym stosunkiem do rządzącego gabinetu. Wśród ogółu dorosłych pozytywna ocena polityki rządu wobec kobiet dominuje jedynie wśród potencjalnych wyborców Prawa i Sprawiedliwości (70%); umiarkowanie pozytywnie odnoszą się do tej sfery działania rządu badani popierający PSL (45%). Wśród sympatyków Kukiz'15 przeważa ocena negatywna (47% wobec 37% ocen pozytywnych), natomiast krytycyzm zdecydowanie dominuje wśród potencjalnych wyborców Nowoczesnej (76%), Sojuszu Lewicy Demokratycznej (65%) i Platformy Obywatelskiej (62%).

Pogląd, że polityka obecnego rządu dobrze służy interesom kobiet, bliski jest przede wszystkim zdecydowanym zwolennikom rządu Beaty Szydło (80%); wraz ze spadkiem ogólnego poparcia dla rządu zmniejsza się odsetek pozytywnych opinii w omawianej kwestii, a zwiększa odsetek opinii krytycznych, sięgając 81% w grupie osób określających się jako zdecydowani przeciwnicy rządu.

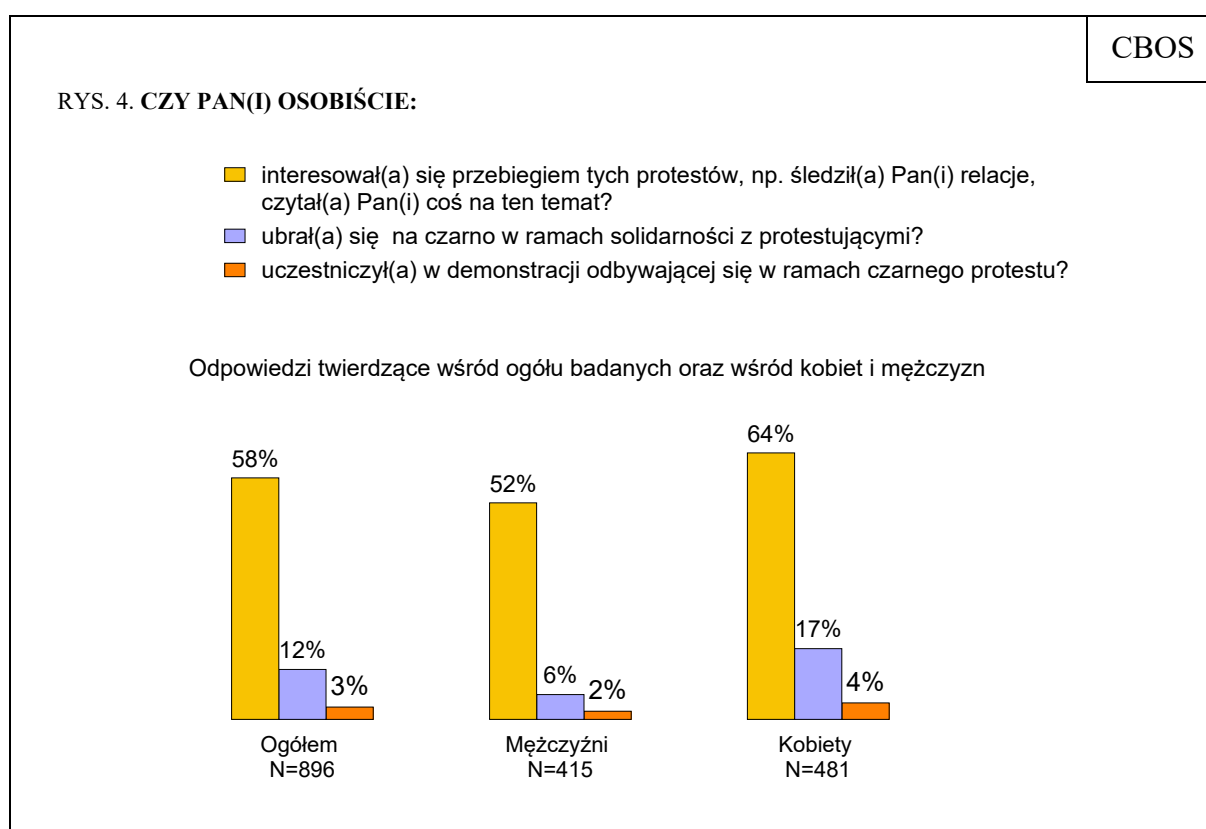
„CZARNE PROTESTY”

Można bez przesady stwierdzić, iż o „czarnych protestach” słyszeli prawie wszyscy – wiedzę o nich deklaruje bowiem blisko 90% ogółu badanych.

Informacja o „czarnych protestach” dotarła w największym stopniu do ludzi młodych (mających od 18 do 24 lat – 95%), słyszało też o nich więcej mieszkańców miast (w zależności od wielkości miasta 91% – 95%) niż wsi (80%).

Z „czarnym protestem” zauważalnie częściej identyfikują się kobiety niż mężczyźni – aktywne zainteresowanie przebiegiem protestów wyraziło 64% kobiet i 52% mężczyzn. Co szósta (17%) dorosła Polka ubrała się na czarno w ramach solidarności z protestującymi (wobec 6% mężczyzn), a 4% kobiet zadeklarowało osobisty udział w demonstracji odbywającej się w ramach „czarnego protestu” (wobec 2% mężczyzn).

Zainteresowanie protestem częściej niż przeciętnie wyrażają przede wszystkim mieszkańcy największych miast (72%), badani nieuczestniczący w praktykach religijnych (78%) oraz osoby identyfikujące się z lewicą (76%). Badani o tych samych cechach częściej niż inni deklarują, że brali udział w demonstracji – w największych miastach 11%, wśród osób nieuczestniczących w praktykach religijnych lub podzielających poglądy lewicowe – po 9%. Ponadto uczestnictwo w manifestacji odbywającej się w ramach „czarnego protestu” zadeklarowała więcej niż co dziesiąta osoba (11%) z najmłodszej grupy wiekowej.

Szczególną formą zademonstrowania solidarności z protestującymi było włożenie czarnej odzieży – na taki krok częściej niż inni zdecydowali się najmłodszy respondenci (24% osób w wieku 18–24 lata). Tego rodzaju manifestacja poparcia dla „czarnego protestu” zdecydowanie częściej miała miejsce w miastach (od 14% wskazań w najmniejszych do 21% w największych) niż na wsi (5%). Deklaracje ubrania się w tych dniach na czarno są tym częstsze, im niższy poziom religijności (mierzony częstością praktyk) oraz im bardziej na lewo „przesuwają się” poglądy polityczne badanych (24% wśród nieuczestniczących w praktykach religijnych i 20% w grupie identyfikujących się z lewicą).

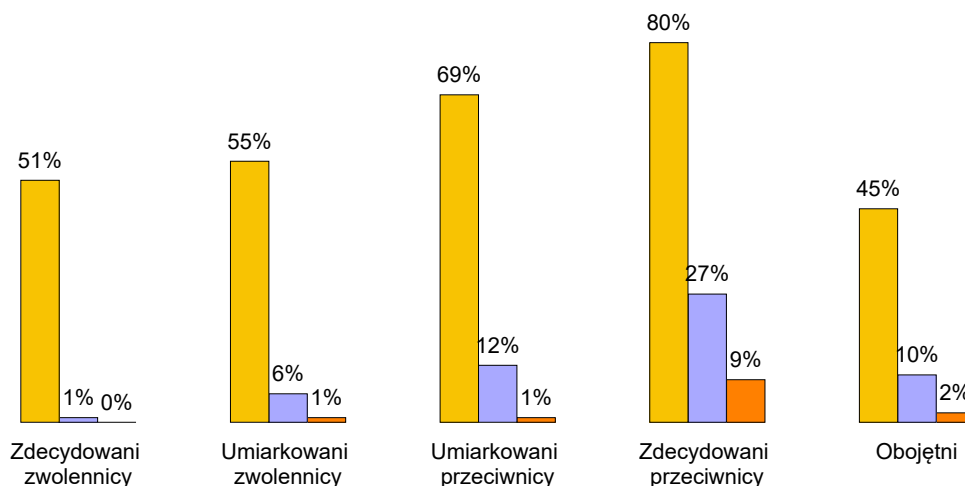
Stosunek do „czarnego protestu” jest skorelowany z sympatiami politycznymi. Zainteresowanie „czarnymi protestami” częściej wyrażają potencjalni wyborcy partii opozycyjnych (opozycji zarówno parlamentarnej, jak i pozaparlamentarnej): Sojuszu Lewicy Demokratycznej (86%), Nowoczesnej (81%), Platformy Obywatelskiej (70%) i Kukiz’15 (63%). Osoby popierające Nowoczesną, SLD i PO zdecydowanie częściej w porównaniu z innymi wyrażały też solidarność z protestującymi poprzez włożenie czarnej odzieży (odpowiednio: 31%, 22%, 17%). Osobisty udział w demonstracji odbywającej się w ramach czarnego protestu najczęściej w porównaniu z innymi deklarowali natomiast sympatycy Nowoczesnej (11%).

Zarówno zainteresowanie „czarnymi protestami”, jak i solidarność z protestującymi wyrażana poprzez ubranie się na czarno lub osobisty udział w proteście deklarowane są tym częściej, im niższe jest poparcie dla rządu Beaty Szydło – deklaracje takie najczęstsze są wśród zdecydowanych przeciwników rządu.

RYS. 5. CZY PAN(I) OSOBIŚCIE:

- interesował(a) się przebiegiem tych protestów, np. śledził(a) Pan(i) relacje, czytał(a) Pan(i) coś na ten temat?
- ubrał(a) się na czarno w ramach solidarności z protestującymi?
- uczestniczył(a) w demonstracji odbywającej się w ramach czarnego protestu?

Odpowiedzi twierdzące w grupach badanych wyodrębnionych ze względu na stosunek do rządu Beaty Szydło*

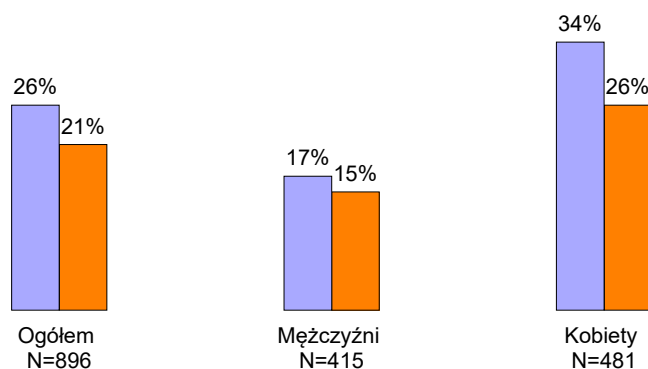
*Pominięto kategorię „trudno powiedzieć”

„Czarny protest” był widoczny w przestrzeni publicznej. Wprawdzie, jak już wspomniano, tylko nieco więcej niż jedna dziesiąta ogółu badanych zadeklarowała ubranie się na czarno w ramach solidarności z protestującymi, a jedynie 3% dorosłych Polaków osobiście uczestniczyło w proteście, jednak zdecydowanie więcej osób zauważyło wokół siebie symptomy poparcia protestu. Więcej niż co czwarty respondent (26%) deklaruje, że ktoś z jego bliskiego otoczenia włożył czarny strój w dniach protestu, a więcej niż co piąty (21%) twierdzi, że przedstawiciel jego rodziny bądź znajomy uczestniczył w demonstracji w ramach „czarnego protestu”. Tego rodzaju przejawy solidarności z protestującymi zdecydowanie częściej dostrzegały w swoim otoczeniu kobiety niż mężczyźni.

RYS. 6. CZY KTOŚ Z PANA(I) OTOCZENIA – RODZINY, ZNAJOMYCH, PRZYJACIÓŁ, KOLEGÓW Z PRACY, SZKOŁY:

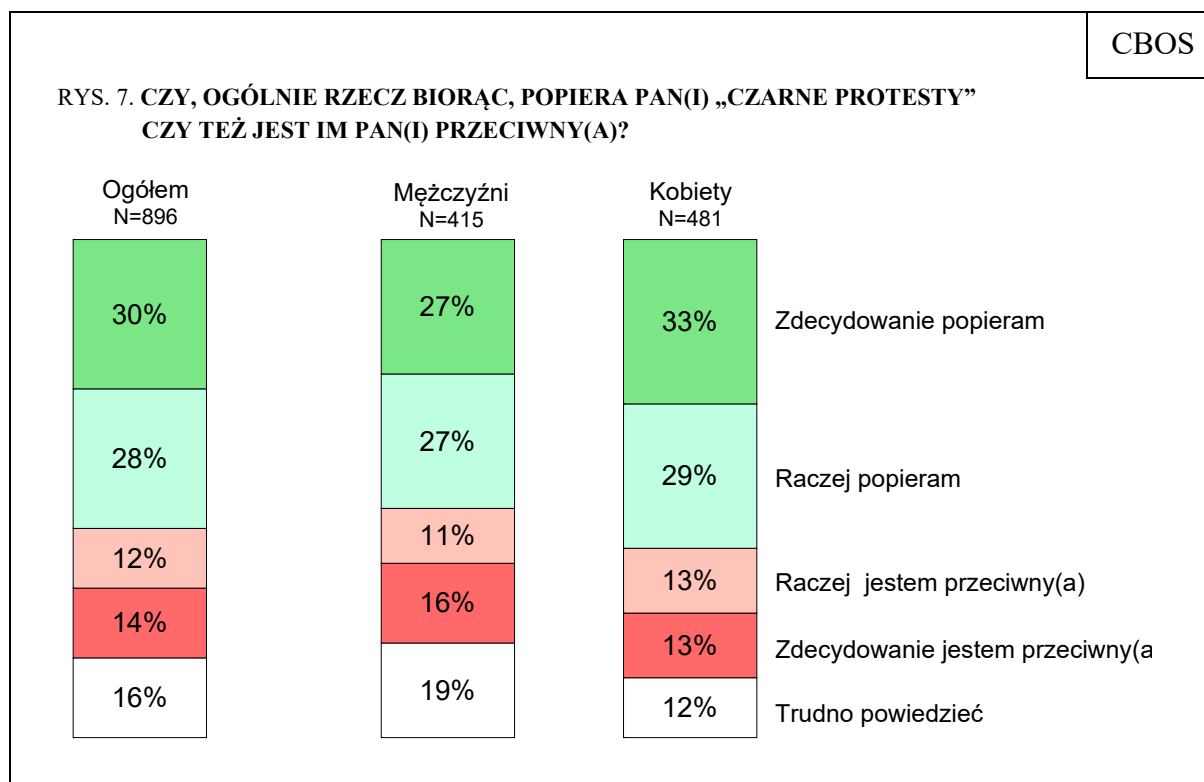
- ubrał(a) się na czarno w ramach solidarności z protestującymi?
- uczestniczył(a) w demonstracji odbywającej się w ramach czarnego protestu?

Odpowiedzi twierdzące wśród ogółu badanych oraz wśród kobiet i mężczyzn

Popieranie „czarnych protestów” i identyfikację z ich celami zauważali w swoim otoczeniu przede wszystkim ludzie młodzi (18–24 lata), wśród których notujemy ponad dwukrotnie wyższe niż przeciętnie odsetki deklaracji solidaryzowania się najbliższego otoczenia respondenta z protestami – poprzez ubranie się na czarno (54%) lub osobiste uczestnictwo (48%). Opierając się na deklaracjach badanych można też sądzić, że zauważalna skala takich zachowań wzrastała wraz z wielkością miejscowości (z 12% na wsi do 40% w największych miastach), a wyrazy solidarności z protestującymi dostrzegane były częściej w środowiskach mniej religijnych i politycznie bliższych centrum i lewicy niż prawicy.

Generalnie większość Polaków (58%) deklaruje poparcie dla „czarnych protestów”, przeciw wyraża tylko nieco więcej niż jedna czwarta (26%); skala tego poparcia jest wśród kobiet znacząco wyższa (o 8 punktów procentowych) niż wśród mężczyzn.

Poziom deklarowanego poparcia „czarnych protestów” wzrasta wraz z wielkością miejscowości – od 48% na wsi do 73% w dużych miastach. Sprzyjają mu centrowe i lewicowe poglądy polityczne (odpowiednio: 71% i 84%). Biorąc pod uwagę wiek, najwięcej zwolenników protestów znajdujemy wśród osób od 25 do 34 roku życia (70%).

Ważnymi czynnikami różnicującymi stosunek do „czarnych protestów” są wiara i uczestnictwo w praktykach religijnych. Poparcie zdecydowanie dominuje wśród osób niewierzących (93% wśród „raczej niewierzących” i 97% wśród „całkowicie niewierzących”), ale przeważa też wśród wierzących (58%). Sprzeciw wobec „czarnych protestów” częściej natomiast idzie w parze z dużą częstością praktyk religijnych niż z głęboką wiarą – w grupie „głęboko wierzących” osoby przeciwnie „czarnym protestom” stanowią 51%, podczas gdy w grupie praktykujących kilka razy w tygodniu ich odsetek sięga 60%.

Tłem dla poparcia bądź sprzeciwu wobec „czarnych protestów” są określone preferencje partyjne. Zwolennicy zdecydowanie dominują wśród potencjalnych wyborców SLD (94%), PO (86%) i Nowoczesnej (85%), stanowią też najliczniejszą grupę wśród deklarujących zamiar głosowania na PSL i Kukiz’15 (odpowiednio: 45% i 48%). Przeciwni protestom są natomiast w większości sympatycy PiS (64%), choć nawet w tym elektoracie więcej niż jedna czwarta (27%) popiera „czarny protest”.

Zdeklarowanych zwolenników i przeciwników „czarnych protestów” poprosiliśmy, zając im pytanie otwarte, o podanie motywów swojego stanowiska.

	CBOS
Dlaczego popiera Pan(i) „czarne protesty”?	N=523
Solidaryzm z kobietami walczącymi o swoje prawa, sprzeciw wobec dyskryminacji płciowej, obrona praw kobiet, podmiotowości kobiet	32%
W kwestii aborcji kobiety powinny mieć prawo do decydowania o sobie, do wolności wyboru, do kierowania się własnym sumieniem	30%
Demonstracje jako demokratyczna forma wyrażania / komunikowania rządzącym opinii społeczeństwa, wyraz wolności słowa	11%
Sprzeciw wobec projektu zaostrzenia ustawy o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży	9%
Ogólnikowe poparcie	9%
Krytyka polityki PiS wobec kobiet	8%
Deklaracja poparcia dla utrzymania przepisów obowiązującej ustawy o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży	4%
Skuteczna forma nacisku na władze, możliwość wpływania na decyzje rządzących, zablokowania niekorzystnych decyzji	4%
Krytyka rządów PiS	4%
Sprzeciw wobec decydowania przez mężczyzn o sprawach dotyczących kobiet	4%
Poparcie dla liberalizacji ustawy o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży	2%
Sprzeciw wobec ingerencji Kościoła w politykę, w tworzenie prawa	1%
Nie wiem, trudno powiedzieć	2%

Procenty nie sumują do 100, ponieważ respondenci mogli podać dowolną liczbę odpowiedzi

Podawane przez zwolenników „czarnych protestów” motywy poparcia tej akcji wskazują, że propozycja nowelizacji ustawy autorstwa Ordo Iuris, będąca bezpośrednią inspiracją protestów, stała się *de facto* punktem wyjścia do dyskursu na temat praw kobiet w Polsce. Wśród motywów poparcia na plan pierwszy wysuwa się bowiem zdecydowanie obrona praw kobiet, rozumianych szeroko – jako sprzeciw wobec wszelkich przejawów dyskryminacji ze względu na płeć (32%), a także wężiej – jako prawo do wolności wyboru i kierowania się własnym sumieniem w kwestii aborcji (30%). Zdecydowanie mniej osób odniosło się natomiast do bezpośredniej przyczyny protestu, akcentując swój sprzeciw wobec projektu zaostrzenia ustawy o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (9%) bądź wyrażając poparcie dla utrzymania obowiązujących w tym zakresie rozwiązań prawnych (4%). Tylko 2% zwolenników „czarnych protestów” motywowało swoje stanowisko jednoznacznie artykułowanym dążeniem do liberalizacji przepisów aborcyjnych.

Z punktu widzenia zdecydowanej większości zwolenników „czarnych protestów” nie miały one charakteru politycznego. Tylko dla 8% badanych z tej grupy poparcie protestu było wyrazem krytyki polityki obecnego rządu i partii rządzącej wobec kobiet, jeszcze mniej osób (4%) identyfikowało się z protestem ze względu na negatywną ocenę rządów Prawa i Sprawiedliwości. Na uwagę zasługuje natomiast fakt, że więcej niż co dziesiąta osoba popierająca „czarne protesty” (11%) robiła to z pobudek o charakterze obywatelskim, definiując demonstracje jako uznaną w demokracji formę komunikowania się społeczeństwa z rządzącymi i wyraz przysługującego wszystkim obywatelom prawa do wolności wypowiedzi.

Zupełnie odmiennie postrzegają „czarne protesty” ich przeciwnicy. Generalnie, w porównaniu z motywami podawanymi przez zwolenników protestu, lista wymienianych spontanicznie motywów sprzeciwu jest szersza i są one bardziej rozproszone. Największą grupę wśród przeciwników stanowią osoby, które w zasadzie w żaden sposób nie uzasadniają swojego stanowiska, wyrażając jedynie ogólnikowy sprzeciw („bałagan, chaos, głupota” – 14%), deklarując brak opinii („nie wiem, nie zastanawiałe(a)m się nad tym” – 9%) bądź ograniczając się do inwektyw pod adresem uczestniczek / uczestników protestu („darmozjady, hołota, lewacy, bezbożnicy” – 4%).

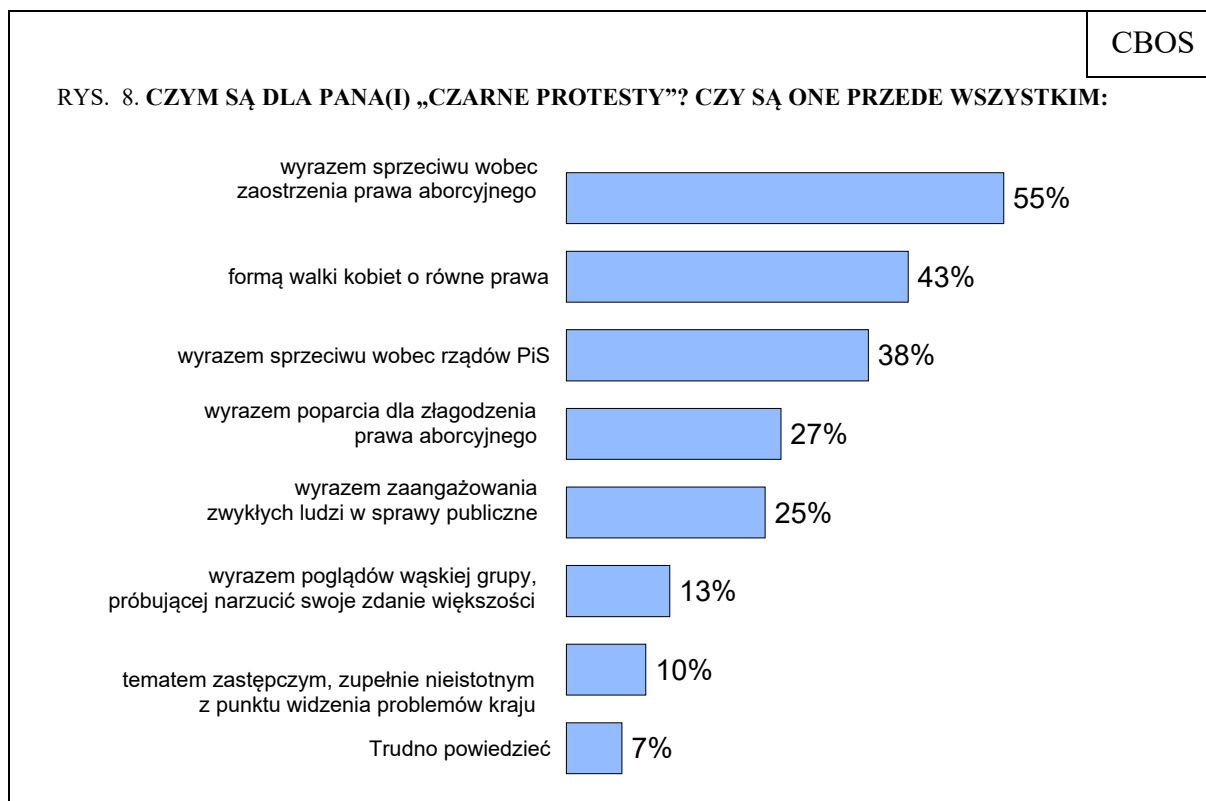
Wśród konkretnie zdefiniowanych motywów sprzeciwu najczęściej (12%) pojawiają się zarzuty dotyczące politycznego charakteru protestów, które – zdaniem ich przeciwników – były wymierzone w rząd i inspirowane bądź wręcz organizowane przez osoby mu niechętne. Równie liczna jest grupa sprzeciwiających się protestom ze względu na swój brak wiary w skuteczność tego rodzaju działań, co jedenastemu (9%) natomiast nie podobała się forma protestu – w kwestii będącej jego przedmiotem preferowałiby raczej dialog niż uliczne demonstracje. Tylko 8% przeciwników „czarnym protestów” motywuje swoje stanowisko niedopuszczającą wyjątków postawą „pro life”.

	CBOS
Dlaczego jest Pan(i) przeciwny(a) „czarnym protestom”?	N=235
Ogólnikowy sprzeciw: są bez sensu, głupota, bałagan, zamieszanie itp.	14%
Protesty są inspirowane politycznie, mają charakter polityczny, wymierzone są w rząd, organizowane przez jego przeciwników	12%
Nieskuteczność tego rodzaju działań	12%
Nieodpowiednia forma protestu – zamiast manifestacji powinna być dyskusja, dialog	9%
Deklaracja generalnego sprzeciwu wobec aborcji – bez względu na sytuację i stan zdrowia kobiety / płodu	8%
Brak jednoznacznie określonego celu protestów, brak jasnych intencji protestujących, niespójne żądania	6%
Brak powodów – ustawa nie została zaostrzona, więc nie było po co demonstrować	6%
Deklaracja poparcia dla utrzymania przepisów obowiązującej ustawy o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży	5%
Uczestniczki protestów postrzegane jako przedmiot manipulacji, wykorzystane, oglupione, ich udział wynikał z niewiedzy i dezinformacji, „ktoś napuścił te kobiety”	5%
Ogólnie – odmienne poglądy, brak identyfikacji z uczestniczkami / uczestnikami protestów	5%
Protest postrzegany jako dążenie do liberalizacji obowiązującego prawa, sprzeciw wobec liberalizacji prawa	4%
Inwektywy pod adresem uczestniczek / uczestników protestu: darmozjady, hołota, lewacy, bezbożnicy	4%
Kontestacja tezy o dyskryminacji kobiet w życiu publicznym, osobisty brak poczucia dyskryminacji (kobiety)	3%
Protest odwraca uwagę od spraw naprawdę ważnych dla kraju, temat zastępczy	3%
Sprzeciw wobec upubliczniania stosunku do aborcji; to jest / powinna być kwestia sumienia, osobista, prywatna, intymna	3%
Protest stawia Polskę w niekorzystnym świetle na arenie międzynarodowej	1%
Nie wiem, nie zastanawiałe(a)m się nad tym	9%

Procenty nie sumują do 100, ponieważ respondenci mogli podać dowolną liczbę odpowiedzi

Niektóre wypowiedzi przeciwników „czarnych protestów” sugerują nieznamość bądź niezrozumienie ich założeń. Może to być konsekwencją braku jednoznacznie zdefiniowanych celów protestów, o czym mówi wprost część osób im przeciwnych, zwracając uwagę na brak jasnych intencji protestujących i ich niespójne żądania (6%). Inni potwierdzają tę tezę pośrednio, utożsamiając protesty z dążeniem do liberalizacji obowiązującego prawa (4%) bądź motywując swój sprzeciw poparciem dla utrzymania obecnych przepisów. Warto zwrócić uwagę, że odsetki osób deklarujących poparcie dla niezmienności obowiązujących przepisów dotyczących aborcji są niemal takie same wśród przeciwników protestów, jak i wśród ich zwolenników (odpowiednio: 5% 4%).

Generalnie, „czarne protesty” postrzegane są przez ogół Polaków przede wszystkim jako wyraz sprzeciwu wobec ewentualnego zaostrzenia przepisów dotyczących aborcji (55%) bądź forma walki kobiet o równe prawa (43%). Tego rodzaju definicje są bliższe kobietom niż mężczyznom (odpowiednio: 59% wobec 49% i 49% wobec 37%).

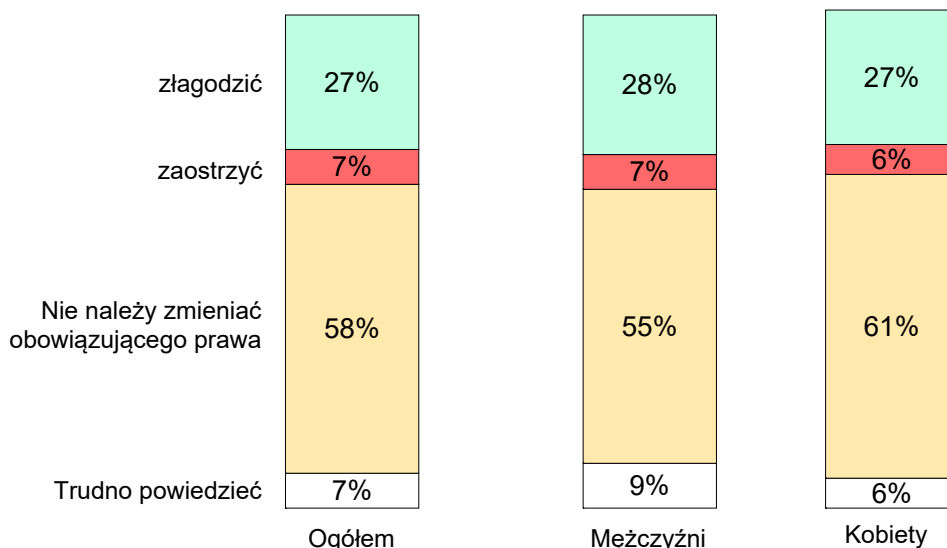
Procenty nie sumują do 100, ponieważ respondenci mogli podać dowolną liczbę odpowiedzi

Czynnikiem najsilniej różnicującym sposób postrzegania „czarnych protestów” są identyfikacje polityczne. Badani określający swoje poglądy jako centrowe bądź lewicowe zdecydowanie częściej niż identyfikujący się z prawicą lokują protesty w kontekście przepisów aborcyjnych bądź obrony praw kobiet. Sympatycy prawicy natomiast częściej definiują je jako sprzeciw wobec rządów PiS, temat zastępczy bądź wyraz poglądów wąskiej grupy, próbującej narzucić swoje zdanie większości.

PREFERENCJE DOTYCZĄCE ZMIAN W PRAWIE ABORCYJNYM

Biorąc pod uwagę to, że bezpośrednią inspiracją dla „czarnych protestów” był projekt ustawy ograniczającej warunki dopuszczalności przerywania ciąży, zapytaliśmy respondentów o ich opinie na temat ewentualnych zmian w prawie dotyczącym aborcji.

RYS. 9. POJAWIAJĄ SIĘ PROPOZYCJE ZMIAN W PRAWIE ABORCYJNYM. OBOWIĄZUJĄCA USTAWA ZEZWALA NA PRZERWANIE CIĄŻY, GDY STANOWI ONA ZAGROŻENIE DLA ŻYCIA LUB ZDROWIA MATKI, GDY POWSTAŁA ONA W WYNIKU CZYNU ZABRONIONEGO, NP. GWAŁTU, KAZIRODZTWA, GDY ISTNIEJE DUŻE PRAWDOPODOBIENSTWO CIĘŻKIEGO I NIEODWRACALNEGO UPOŚLEDZENIA PŁODU ALBO NIEULECZALNEJ CHOROBY ZAGRAŻAJĄCEJ JEGO ŻYCIU. CZY W OBECNEJ SYTUACJI NALEŻY ZMIENIĆ PRAWO O PRZERYWANIU CIĄŻY? CZY, PANA(I) ZDANIEM, NALEŻY JE:

Polacy są przeciwni zmianie przepisów ustawy dotyczącej warunków przerywania ciąży – za pozostawieniem jej w niezmienionej formie opowiada się ponad połowa dorosłych (58%). Jeśli natomiast prawo w tym zakresie miałyby ulec zmianie, to raczej w kierunku liberalizacji (za którą optuje 27% badanych) niż zaostrzenia (popieranego przez jedynie 7% ogółu).

Opinii w omawianej kwestii nie różnicuje znacząco płeć ani inne cechy społeczno-demograficzne, natomiast modyfikuje ją religijność (częstość udziału w praktykach religijnych) i sympatie polityczne. Zwolennikami zaostrzenia przepisów aborcyjnych częściej niż inni są respondenci praktykujący kilka razy w tygodniu (36%) i identyfikujący się z prawicą (14%). Poparcie dla liberalizacji ustawy wzrasta natomiast wraz z przesuwanym się poglądów politycznych na lewo i spadkiem częstości praktyk religijnych (do 47% wśród niepraktykujących i 38% wśród deklarujących poglądy lewicowe). Konsekwencją zróżnicowania opinii w zależności od orientacji politycznej są różnice poglądów na ten temat w elektoratach poszczególnych partii i ugrupowań.

W potencjalnych elektoratach wszystkich uwzględnionych w badaniu partii i ugrupowań przeważają zwolennicy utrzymania prawa aborcyjnego w niezmienionej formie, z tym że skala tego poparcia jest różna – od nieco ponad 50% w elektoratach Prawa i Sprawiedliwości, Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Nowoczesnej, po blisko 70% wśród potencjalnych wyborców Kukiz'15 i ponad 70% wśród sympatyków Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego. Złagodzenie przepisów dotyczących aborcji znajduje najwięcej zwolenników w elektoratach Nowoczesnej (42%) i SLD (41%). Ten kierunek ewentualnych zmian popierany jest też przez co czwartego wyborcę Kukiz'15 (25%) i PO (24%) oraz przez co piątego sympatyka PSL (21%). Najbardziej podzieleni w swoich preferencjach dotyczących prawa aborcyjnego są wyborcy PiS, wśród których znajdujemy licniejszą niż gdzie indziej grupę zwolenników zaostrzenia przepisów (14%), a jednocześnie jedna piąta (20%) opowiada się za ich liberalizacją.

O „czarnych protestach” słyszeli niemal wszyscy Polacy. Uzyskane dane wskazują, że poparcie dla tej akcji, choć nieco wyższe wśród kobiet i mieszkańców miast, generalnie miało charakter egalitarny, niezwiązany ze statusem społecznym czy ekonomicznym.

Formułowany przez przeciwników protestów zarzut ich upolitycznienia znajduje częściowe potwierdzenie w ocenie zarówno sympatyków protestów, jak i ogółu badanych – cele „czarnych protestów” postrzegane są przede wszystkim w kategoriach obrony praw kobiet i sprzeciwu wobec zaostrzenia przepisów aborcyjnych. Deklarowany przez Polaków stosunek do tego wydarzenia ma jednak silny kontekst polityczny – zarówno na popieranie „czarnych protestów”, jak i sprzeciw wobec nich wpływają sympatie partyjne i stosunek do rządu.

Możliwość nowelizacji ustawy o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży w kierunku ograniczenia dostępu do aborcji budzi sprzeciw zdecydowanej większości Polaków. Opcją cieszącą się największym społecznym poparciem jest pozostawienie prawa aborcyjnego w niezmienionej formie.

Opracowała
Magdalena GWIAZDA

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, kobiety w Polsce są dyskryminowane, tzn. czy, ogólnie rzecz biorąc, mają mniejsze szanse, możliwości w życiu niż mężczyźni czy też nie?					Liczba osób
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		14	25	39	18	4	1019
Płeć	Mężczyźni	9	20	41	26	4	479
	Kobiety	18	29	38	11	5	540
Wiek	18-24 lata	9	14	42	32	4	79
	25-34	10	22	43	23	2	198
	35-44	16	24	41	13	5	191
	45-54	15	22	45	15	3	154
	55-64	13	32	34	17	4	184
	65 lat i więcej	16	28	33	15	7	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	14	22	39	18	6	404
	Miasto do 19 999	10	30	42	15	3	147
	20 000 - 99 999	17	19	37	22	5	223
	100 000 - 499 999	11	29	40	17	3	151
	500 000 i więcej mieszk.	11	35	37	14	3	95
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	13	26	38	14	8	203
	Zasadnicze zawodowe	14	21	38	19	7	249
	Średnie	15	24	38	22	2	311
	Wyższe	12	28	43	15	2	256
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	28	51	13		104
	Średni personel, technicy	12	30	43	15		34
	Pracownicy adm.-biurowi	19	22	45	12	3	67
	Pracownicy usług	19	20	33	22	6	52
	Robotnicy wykwalifikowani	10	25	37	26	3	135
	Robotnicy niewykwalifik.	20	11	55	11	2	43
	Rolnicy	13	22	34	24	7	55
	Pracujący na własny rach.	14	14	40	30	3	47
	Bezrobotni	10	22	40	16	13	40
	Emeryci	14	33	33	14	6	261
	Renciści	20	28	34	13	5	51
	Uczniowie i studenci	8	12	43	31	6	56
	Gospodynie domowe i inni	20	24	40	15	2	75
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	12	19	53	13	3	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	16	29	38	12	5	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	12	22	39	25	2	251
	prywatnym gosp. rolnym	14	21	41	18	6	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	13	25	43	16	4	132
	Od 650 zł do 999 zł	18	22	39	13	7	164
	Od 1000 zł do 1399 zł	16	31	38	11	4	152
	Od 1400 zł do 1999 zł	12	24	39	24	1	159
	2000 zł i więcej	14	26	38	21	1	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	34	29	12	6	94
	Średnie	13	25	40	16	6	374
	Dobre	13	23	40	20	3	551
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	29	30	32	2	49
	Raz w tygodniu	13	23	42	18	5	465
	1-2 razy w miesiącu	11	24	42	18	4	154
	Kilka razy w roku	13	28	37	19	3	237
	W ogóle nie uczestniczy	25	24	37	9	5	100
Poglądy polityczne	Lewica	19	29	36	13	3	191
	Centrum	11	31	40	16	2	244
	Prawica	11	20	38	28	3	305
	Trudno powiedzieć	14	23	41	13	8	271

Tabela 2

		Jak ocenia Pan(i) politykę obecnego rządu wobec kobiet? Czy, Pana(i) zdaniem, dobrze służy ona interesom kobiet czy też nie?					Liczba osób
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		7	31	27	15	20	1019
Płeć	Mężczyźni	8	33	26	12	20	479
	Kobiety	6	30	28	17	19	540
Wiek	18-24 lata		41	23	18	18	79
	25-34	4	29	31	17	18	198
	35-44	1	33	25	14	26	191
	45-54	8	29	28	13	23	154
	55-64	10	30	26	16	16	184
	65 lat i więcej	12	30	26	12	18	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	8	37	22	8	24	404
	Miasto do 19 999	6	30	27	16	20	147
	20 000 - 99 999	9	29	25	18	19	223
	100 000 - 499 999	4	23	32	25	16	151
	500 000 i więcej mieszk.	3	25	42	19	11	95
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	9	39	21	8	21	203
	Zasadnicze zawodowe	10	32	19	10	29	249
	Średnie	5	31	28	16	19	311
	Wyższe	3	25	38	23	11	256
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	3	29	35	25	9	104
	Średni personel, technicy	2	31	29	14	23	34
	Pracownicy adm.-biurowi	2	28	39	14	17	67
	Pracownicy usług	3	25	22	20	30	52
	Robotnicy wykwalifikowani	8	34	25	9	25	135
	Robotnicy niewykwalifik.		59	13	11	13	43
	Rolnicy	10	26	24	6	34	55
	Pracujący na własny rach.	3	16	36	23	22	47
	Bezrobotni	4	32	28	11	24	40
	Emeryci	12	33	24	13	16	261
	Renciści	15	22	19	13	31	51
	Uczniowie i studenci		36	28	23	13	56
	Gospodynie domowe i inni	5	28	31	16	21	75
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	4	31	31	18	16
spółce właścicieli prywatnych i państwa		4	33	29	15	18	98
sekt. pryw. poza rolnict.		4	29	29	16	22	251
prywatnym gosp. rolnym		8	27	24	6	36	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	10	36	23	8	22	132
	Od 650 zł do 999 zł	5	38	23	11	22	164
	Od 1000 zł do 1399 zł	6	38	30	9	16	152
	Od 1400 zł do 1999 zł	11	32	26	18	14	159
	2000 zł i więcej	5	24	35	23	13	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	9	29	20	15	25	94
	Średnie	5	34	26	13	21	374
	Dobre	7	30	29	16	18	551
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	26	38	10	5	21	49
	Raz w tygodniu	7	39	24	9	21	465
	1-2 razy w miesiącu	6	26	27	14	26	154
	Kilka razy w roku	4	24	33	20	19	237
	W ogóle nie uczestniczy	3	20	33	33	10	100
Poglądy polityczne	Lewica	5	13	39	29	13	191
	Centrum	2	32	29	15	21	244
	Prawica	15	49	17	6	12	305
	Trudno powiedzieć	2	23	27	13	33	271

Tabela 3

		Czy słyszał(a) Pan(i) o ogólnopolskich strajkach kobiet zwanych też „czarnymi protestami”?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		88	12	1019
Płeć	Mężczyźni	87	13	479
	Kobiety	89	11	540
Wiek	18-24 lata	95	5	79
	25-34	86	13	198
	35-44	92	8	191
	45-54	89	11	154
	55-64	87	13	184
	65 lat i więcej	84	15	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	80	20	404
	Miasto do 19 999	92	8	147
	20 000 - 99 999	94	6	223
	100 000 - 499 999	95	5	151
	500 000 i więcej mieszk.	91	8	95
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	76	23	203
	Zasadnicze zawodowe	80	20	249
	Średnie	94	6	311
	Wyższe	97	3	256
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	98	2	104
	Średni personel, technicy	94	2	34
	Pracownicy adm.-biurowi	99	1	67
	Pracownicy usług	99	1	52
	Robotnicy wykwalifikowani	78	22	135
	Robotnicy niewykwalifik.	82	18	43
	Rolnicy	77	23	55
	Pracujący na własny rach.	98	2	47
	Bezrobotni	79	21	40
	Emeryci	85	14	261
	Renciści	82	18	51
	Uczniowie i studenci	97	3	56
	Gospodynie domowe i inni	89	11	75
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	95	5	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	92	7	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	89	11	251
	prywatnym gosp. rolnym	77	23	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	73	27	132
	Od 650 zł do 999 zł	88	10	164
	Od 1000 zł do 1399 zł	87	13	152
	Od 1400 zł do 1999 zł	94	6	159
	2000 zł i więcej	96	4	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	72	27	94
	Średnie	87	13	374
	Dobre	91	8	551
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	82	18	49
	Raz w tygodniu	88	12	465
	1-2 razy w miesiącu	88	11	154
	Kilka razy w roku	89	10	237
	W ogóle nie uczestniczy	89	11	100
Poglądy polityczne	Lewica	91	9	191
	Centrum	90	10	244
	Prawica	91	9	305
	Trudno powiedzieć	81	18	271

Tabela 4

		Czy Pan(i) osobiście interesował(a) się przebiegiem tych protestów, np. śledził(a) Pan(i) relacje, czytał(a) Pan(i) coś na ten temat?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		58	41	896
Płeć	Mężczyźni	52	48	415
	Kobiety	64	35	481
Wiek	18-24 lata	60	40	75
	25-34	56	44	170
	35-44	59	41	175
	45-54	59	41	137
	55-64	59	40	161
	65 lat i więcej	58	42	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	45	322
	Miasto do 19 999	53	47	135
	20 000 - 99 999	57	43	210
	100 000 - 499 999	67	33	143
	500 000 i więcej mieszk.	72	27	86
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	49	51	154
	Zasadnicze zawodowe	56	44	200
	Średnie	56	44	292
	Wyższe	69	31	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	70	29	102
	Średni personel, technicy	53	47	31
	Pracownicy adm.-biurowi	63	37	67
	Pracownicy usług	62	38	51
	Robotnicy wykwalifikowani	41	59	106
	Robotnicy niewykwalifik.	50	50	35
	Rolnicy	44	56	42
	Pracujący na własny rach.	59	41	46
	Bezrobotni	55	45	31
	Emeryci	60	40	221
	Renciści	65	35	42
	Uczniowie i studenci	63	37	55
	Gospodynie domowe i inni	63	37	67
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	66	34	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	51	48	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	56	44	224
	prywatnym gosp. rolnym	39	61	44
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	49	51	96
	Od 650 zł do 999 zł	56	44	145
	Od 1000 zł do 1399 zł	52	48	133
	Od 1400 zł do 1999 zł	61	39	149
	2000 zł i więcej	68	32	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	51	49	68
	Średnie	55	45	323
	Dobre	62	38	504
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	40	40
	Raz w tygodniu	55	45	408
	1-2 razy w miesiącu	59	41	136
	Kilka razy w roku	56	43	212
	W ogóle nie uczestniczy	78	22	89
Poglądy polityczne	Lewica	76	24	173
	Centrum	57	43	219
	Prawica	57	43	277
	Trudno powiedzieć	48	52	220

Tabela 5

		Czy Pan(i) osobiście ubrał(a) się na czarno w ramach solidarności z protestującymi?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		12	88	896
Płeć	Mężczyźni	6	94	415
	Kobiety	17	83	481
Wiek	18-24 lata	24	76	75
	25-34	14	86	170
	35-44	13	87	175
	45-54	8	92	137
	55-64	11	89	161
	65 lat i więcej	6	94	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	5	95	322
	Miasto do 19 999	14	86	135
	20 000 - 99 999	13	87	210
	100 000 - 499 999	17	83	143
	500 000 i więcej mieszk.	21	79	86
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	11	89	154
	Zasadnicze zawodowe	4	96	200
	Średnie	11	89	292
	Wyższe	19	81	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	13	87	102
	Średni personel, technicy	9	91	31
	Pracownicy adm.-biurowi	31	69	67
	Pracownicy usług	14	86	51
	Robotnicy wykwalifikowani	5	95	106
	Robotnicy niewykwalifik.	15	85	35
	Rolnicy	4	96	42
	Pracujący na własny rach.	13	87	46
	Bezrobotni	12	88	31
	Emeryci	6	94	221
	Renciści	11	89	42
	Uczniowie i studenci	29	71	55
	Gospodynie domowe i inni	6	94	67
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	83	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	12	88	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	13	87	224
	prywatnym gosp. rolnym	4	96	44
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	7	93	96
	Od 650 zł do 999 zł	9	91	145
	Od 1000 zł do 1399 zł	11	89	133
	Od 1400 zł do 1999 zł	13	87	149
	2000 zł i więcej	17	83	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	9	91	68
	Średnie	10	90	323
	Dobre	13	87	504
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	98	40
	Raz w tygodniu	8	92	408
	1-2 razy w miesiącu	13	87	136
	Kilka razy w roku	15	85	212
	W ogóle nie uczestniczy	24	76	89
Poglądy polityczne	Lewica	20	80	173
	Centrum	10	90	219
	Prawica	7	93	277
	Trudno powiedzieć	13	87	220

Tabela 6

		Czy Pan(i) osobiście uczestniczył(a) w demonstracji odbywającej się w ramach czarnego protestu?		Liczba osób
		Tak %	Nie %	
Ogółem		3	97	896
Płeć	Mężczyźni	2	98	415
	Kobiety	4	96	481
Wiek	18-24 lata	11	87	75
	25-34	5	95	170
	35-44	2	98	175
	45-54	1	99	137
	55-64	1	99	161
	65 lat i więcej	1	99	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	98	322
	Miasto do 19 999	1	99	135
	20 000 - 99 999	2	98	210
	100 000 - 499 999	4	96	143
	500 000 i więcej mieszk.	11	88	86
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	2	97	154
	Zasadnicze zawodowe	1	99	200
	Średnie	3	97	292
	Wyższe	6	94	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	96	102
	Średni personel, technicy		100	31
	Pracownicy adm.-biurowi	10	90	67
	Pracownicy usług	3	97	51
	Robotnicy wykwalifikowani	1	99	106
	Robotnicy niewykwalifik.	2	98	35
	Rolnicy		100	42
	Pracujący na własny rach.	2	98	46
	Bezrobotni	7	93	31
	Emeryci	1	99	221
	Renciści		100	42
	Uczniowie i studenci	11	86	55
	Gospodynie domowe i inni	1	99	67
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	3	97	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	95	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	3	97	224
	prywatnym gosp. rolnym		100	44
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	2	98	96
	Od 650 zł do 999 zł	0	100	145
	Od 1000 zł do 1399 zł	3	97	133
	Od 1400 zł do 1999 zł	3	97	149
	2000 zł i więcej	6	93	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	97	68
	Średnie	2	97	323
	Dobre	3	97	504
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	98	40
	Raz w tygodniu	1	99	408
	1-2 razy w miesiącu	1	99	136
	Kilka razy w roku	6	94	212
	W ogóle nie uczestniczy	9	91	89
Poglądy polityczne	Lewica	9	91	173
	Centrum	3	96	219
	Prawica	0	100	277
	Trudno powiedzieć	1	99	220

Tabela 7

		Czy ktoś z Pana(i) otoczenia – rodziny, znajomych, przyjaciół, kolegów z pracy, szkoły ubrał się w tych dniach na czarno w ramach solidarności z protestującymi?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		26	68	6	896
Płeć	Mężczyźni	17	77	5	415
	Kobiety	34	60	6	481
Wiek	18-24 lata	54	44	1	75
	25-34	30	67	4	170
	35-44	33	61	6	175
	45-54	24	71	5	137
	55-64	18	74	8	161
	65 lat i więcej	13	79	8	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	12	83	5	322
	Miasto do 19 999	26	68	7	135
	20 000 - 99 999	33	61	7	210
	100 000 - 499 999	40	54	6	143
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	39	54	6	86
	Podstawowe / gimnazjalne	20	74	6	154
	Zasadnicze zawodowe	10	83	7	200
	Średnie	25	69	5	292
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	44	51	6	249
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	40	53	7	102
	Średni personel, technicy	28	68	4	31
	Pracownicy adm.-biurowi	44	54	2	67
	Pracownicy usług	45	46	9	51
	Robotnicy wykwalifikowani	14	84	2	106
	Robotnicy niewykwalifik.	19	81		35
	Rolnicy	9	85	5	42
	Pracujący na własny rach.	42	52	6	46
	Bezrobotni	22	73	5	31
	Emeryci	12	80	7	221
	Renciści	14	70	16	42
	Uczniowie i studenci	64	35	1	55
	Gospodynie domowe i inni	18	72	10	67
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	61	6	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	29	66	5	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	35	62	3	224
	prywatnym gosp. rolnym	9	86	5	44
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	15	79	6	96
	Od 650 zł do 999 zł	21	74	5	145
	Od 1000 zł do 1399 zł	21	69	9	133
	Od 1400 zł do 1999 zł	27	69	4	149
	2000 zł i więcej	41	54	5	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	14	77	10	68
	Średnie	22	72	6	323
	Dobre	30	64	5	504
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	5	84	11	40
	Raz w tygodniu	18	76	6	408
	1-2 razy w miesiącu	29	70	2	136
	Kilka razy w roku	34	58	8	212
	W ogóle nie uczestniczy	47	46	7	89
Poglądy polityczne	Lewica	43	49	8	173
	Centrum	27	68	6	219
	Prawica	16	78	6	277
	Trudno powiedzieć	25	70	5	220

Tabela 8

		Czy ktoś z Pana(i) otoczenia – rodziny, znajomych, przyjaciół, kolegów z pracy, szkoły uczestniczył w demonstracji odbywającej się w ramach czarnego protestu?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		21	72	7	896
Płeć	Mężczyźni	15	78	7	415
	Kobiety	26	67	7	481
Wiek	18-24 lata	48	48	4	75
	25-34	25	70	5	170
	35-44	25	68	7	175
	45-54	18	74	8	137
	55-64	14	79	7	161
	65 lat i więcej	11	81	8	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	12	84	5	322
	Miasto do 19 999	15	74	11	135
	20 000 - 99 999	23	70	7	210
	100 000 - 499 999	34	59	7	143
	500 000 i więcej mieszk.	40	53	7	86
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	15	80	5	154
	Zasadnicze zawodowe	9	83	8	200
	Średnie	20	75	5	292
	Wyższe	36	56	8	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	31	61	8	102
	Średni personel, technicy	23	75	2	31
	Pracownicy adm.-biurowi	30	62	7	67
	Pracownicy usług	33	60	8	51
	Robotnicy wykwalifikowani	14	86		106
	Robotnicy niewykwalifik.	11	84	5	35
	Rolnicy	12	80	8	42
	Pracujący na własny rach.	35	53	12	46
	Bezrobotni	21	77	3	31
	Emeryci	12	81	7	221
	Renciści	2	84	14	42
	Uczniowie i studenci	57	36	6	55
	Gospodynie domowe i inni	14	77	9	67
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	29	65	6	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	20	74	6	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	27	68	5	224
	prywatnym gosp. rolnym	11	81	7	44
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	14	81	6	96
	Od 650 zł do 999 zł	13	79	8	145
	Od 1000 zł do 1399 zł	16	76	7	133
	Od 1400 zł do 1999 zł	25	69	6	149
	2000 zł i więcej	35	60	5	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	9	83	7	68
	Średnie	18	74	8	323
	Dobre	25	69	6	504
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	8	79	14	40
	Raz w tygodniu	13	81	6	408
	1-2 razy w miesiącu	22	75	3	136
	Kilka razy w roku	29	62	9	212
	W ogóle nie uczestniczy	42	49	9	89
Poglądy polityczne	Lewica	32	59	9	173
	Centrum	25	68	7	219
	Prawica	14	80	5	277
	Trudno powiedzieć	18	76	6	220

Tabela 9

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, popiera Pan(i) „czarne protesty” czy też jest im Pan(i) przeciwny(a)?					Liczba osób
		Zdecydowanie popieram	Raczej popieram	Raczej jestem przeciwny(a)	Zdecydowanie jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		30	28	12	14	16	896
Płeć	Mężczyźni	27	27	11	16	19	415
	Kobiety	33	29	13	13	12	481
Wiek	18-24 lata	38	25	10	6	20	75
	25-34	31	39	9	9	11	170
	35-44	27	27	14	9	22	175
	45-54	28	34	10	12	15	137
	55-64	31	23	13	21	12	161
	65 lat i więcej	30	19	14	24	14	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	25	15	19	18	322
	Miasto do 19 999	27	29	16	14	15	135
	20 000 - 99 999	32	29	12	13	15	210
	100 000 - 499 999	44	29	7	7	13	143
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	36	35	5	15	10	86
	Podstawowe / gimnazjalne	28	22	15	19	16	154
	Zasadnicze zawodowe	28	27	11	16	18	200
	Średnie	28	30	12	13	16	292
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	36	30	11	11	12	249
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	34	32	8	15	11	102
	Średni personel, technicy	11	41	19	6	22	31
	Pracownicy adm.-biurowi	36	29	13	9	12	67
	Pracownicy usług	28	37	9	13	13	51
	Robotnicy wykwalifikowani	27	35	9	11	19	106
	Robotnicy niewykwalifik.	19	31	18	7	25	35
	Rolnicy	15	24	12	25	24	42
	Pracujący na własny rach.	31	35	10	8	16	46
	Bezrobotni	33	27	12	9	18	31
	Emeryci	30	19	16	23	12	221
	Renciści	41	14	5	16	24	42
	Pracuje w:	Uczniowie i studenci	45	21	11	4	18
Gospodynie domowe i inni		34	39	10	11	7	67
inst. państw., publicznej		30	31	11	14	13	130
spółce właścicieli prywatnych i państwa		29	34	12	8	17	90
sekt. pryw. poza rolnict. prywatnym gosp. rolnym		28	34	10	10	18	224
Dochody na jedną osobę	12	26	15	24	23	44	
	Do 649 zł	23	30	12	17	17	96
	Od 650 zł do 999 zł	25	29	13	16	17	145
	Od 1000 zł do 1399 zł	24	27	15	17	17	133
	Od 1400 zł do 1999 zł	32	24	17	16	10	149
Ocena własnych war. mater.	2000 zł i więcej	37	30	8	13	12	177
	Złe	30	24	13	15	17	68
	Średnie	28	28	10	15	18	323
Udział w prakt. religijnych	Dobre	32	28	13	14	13	504
	Kilka razy w tygodniu	14	11	15	48	12	40
	Raz w tygodniu	19	29	16	20	16	408
	1-2 razy w miesiącu	31	28	7	11	22	136
	Kilka razy w roku	42	31	9	4	14	212
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	59	27	4	4	6	89
	Lewica	53	31	6	3	6	173
	Centrum	36	35	9	4	17	219
	Prawica	17	16	21	35	12	277
	Trudno powiedzieć	24	33	7	9	26	220

Tabela 10

		Czym są dla Pana(i) „czarne protesty”? Czy są one przede wszystkim:				
		wyrazem sprzeciwu wobec rządów PiS	wyrazem sprzeciwu wobec zaostrożenia prawa aborcyjnego	wyrazem poparcia dla złagodzenia prawa aborcyjnego	formą walki kobiet o równe prawa	tematem zastępczym, zupełnie nieistotnym z punktu widzenia problemów kraju
		%	%	%	%	%
Ogółem		38	55	27	43	10
Płeć	Mężczyźni	39	49	28	37	11
	Kobiety	37	59	26	49	10
Wiek	18-24 lata	34	62	29	51	11
	25-34	37	58	26	42	9
	35-44	45	61	28	38	12
	45-54	34	65	29	52	9
	55-64	40	50	25	35	10
	65 lat i więcej	34	37	26	47	11
Miejsce zamieszkania	Wieś	37	47	22	36	10
	Miasto do 19 999	40	58	32	42	13
	20 000 - 99 999	39	52	24	45	11
	100 000 - 499 999	38	65	36	50	7
	500 000 i więcej mieszk.	36	67	29	56	12
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	26	41	27	44	6
	Zasadnicze zawodowe	37	48	26	39	10
	Średnie	40	54	29	42	11
	Wyższe	43	69	25	47	13
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	42	73	30	43	15
	Średni personel, technicy	40	57	20	47	4
	Pracownicy adm.-biurowi	33	67	26	49	17
	Pracownicy usług	38	53	33	51	9
	Robotnicy wykwalifikowani	35	52	31	42	8
	Robotnicy niewykwalifik.	51	42	27	27	14
	Rolnicy	53	38	22	36	12
	Pracujący na własny rach.	23	63	28	41	8
	Bezrobotni	39	56	31	43	10
	Emeryci	36	42	24	45	10
	Renciści	33	54	38	26	5
	Uczniowie i studenci	38	65	25	53	10
Gospodynie domowe i inni	41	64	20	45	5	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	30	60	27	44	14
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	40	60	28	50	14
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	60	30	40	8
	prywatnym gosp. rolnym	46	34	23	34	15
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	31	49	23	40	5
	Od 650 zł do 999 zł	38	57	31	38	8
	Od 1000 zł do 1399 zł	40	45	28	42	16
	Od 1400 zł do 1999 zł	37	50	20	46	16
	2000 zł i więcej	37	66	28	50	9
Ocena własnych war. mater.	Złe	34	38	22	37	6
	Średnie	36	57	27	46	10
	Dobre	39	55	28	42	11
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	48	40	15	36	25
	Raz w tygodniu	37	49	23	35	12
	1-2 razy w miesiącu	32	55	28	49	10
	Kilka razy w roku	39	57	34	54	7
	W ogóle nie uczestniczy	38	76	36	52	4
Poglądy polityczne	Lewica	50	68	37	64	3
	Centrum	33	65	31	49	7
	Prawica	42	43	19	25	21
	Trudno powiedzieć	27	50	25	45	5

Tabela 10 (cd.)

		Czym są dla Pana(i) „czarne protesty”? Czy są one przede wszystkim:				Liczba osób
		wyrazem zaangażowania zwykłych ludzi w sprawy publiczne	wyrazem poglądów wąskiej grupy, próbującej narzucić swoje zdanie większości	czymś innym	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		25	13	1	6	896
Płeć	Mężczyźni	23	14	0	10	415
	Kobiety	26	13	1	3	481
Wiek	18-24 lata	35	12	1	10	75
	25-34	24	11		6	170
	35-44	31	16	1	5	175
	45-54	23	12		4	137
	55-64	19	12	0	6	161
	65 lat i więcej	20	15	2	9	178
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	12	1	9	322
	Miasto do 19 999	21	16		7	135
	20 000 - 99 999	24	14	1	5	210
	100 000 - 499 999	38	9		5	143
	500 000 i więcej mieszk.	37	19		4	86
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	22	8	1	13	154
	Zasadnicze zawodowe	14	11	1	8	200
	Średnie	23	18	1	6	292
	Wyższe	37	14		2	249
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	42	14		1	102
	Średni personel, technicy	13	22		9	31
	Pracownicy adm.-biurowi	25	11		3	67
	Pracownicy usług	29	16		7	51
	Robotnicy wykwalifikowani	21	18	1	9	106
	Robotnicy niewykwalifik.	20	14	4	14	35
	Rolnicy	5	11			42
	Pracujący na własny rach.	36	9		9	46
	Bezrobotni	21	17		13	31
	Emeryci	19	15	1	9	221
	Renciści	18	2		6	42
	Uczniowie i studenci	41	9	1	6	55
	Gospodynie domowe i inni	27	6		2	67
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	28	18	1	4	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	11		5	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	28	14	0	8	224
	prywatnym gosp. rolnym	9	13		3	44
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	16	12		5	96
	Od 650 zł do 999 zł	20	13	0	9	145
	Od 1000 zł do 1399 zł	25	15	1	7	133
	Od 1400 zł do 1999 zł	28	18		3	149
	2000 zł i więcej	35	15		3	177
Ocena własnych war. mater.	Złe	17	8	2	14	68
	Średnie	20	15	1	7	323
	Dobre	29	13	0	5	504
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	14	33	2	6	40
	Raz w tygodniu	18	15	1	7	408
	1-2 razy w miesiącu	24	13	1	9	136
	Kilka razy w roku	34	12	1	5	212
	W ogóle nie uczestniczy	37	4	1	6	89
Poglądy polityczne	Lewica	41	10		1	173
	Centrum	28	10		4	219
	Prawica	13	24	1	6	277
	Trudno powiedzieć	23	7	2	13	220

Tabela 11

		Czy w obecnej sytuacji należy zmienić prawo o przerywaniu ciąży? Czy, Pana(i) zdaniem, należy je:				Liczba osób
		złagodzić	zaostrzyć	Nie należy zmieniać obowiązującego prawa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		27	7	58	7	1019
Płeć	Mężczyźni	28	7	55	9	479
	Kobiety	27	6	61	6	540
Wiek	18-24 lata	25	7	62	6	79
	25-34	28	6	63	2	198
	35-44	29	6	61	3	191
	45-54	27	10	58	4	154
	55-64	31	4	52	13	184
	65 lat i więcej	23	7	56	13	213
Miejsce zamieszkania	Wieś	24	9	57	9	404
	Miasto do 19 999	26	8	59	7	147
	20 000 - 99 999	28	5	59	8	223
	100 000 - 499 999	33	3	61	4	151
	500 000 i więcej mieszk.	32	4	61	3	95
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	28	9	47	15	203
	Zasadnicze zawodowe	29	6	55	10	249
	Średnie	28	5	63	4	311
	Wyższe	25	7	65	2	256
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	29	9	60	1	104
	Średni personel, technicy	30		68	2	34
	Pracownicy adm.-biurowi	30	6	59	4	67
	Pracownicy usług	27	6	58	9	52
	Robotnicy wykwalifikowani	26	7	59	7	135
	Robotnicy niewykwalifik.	21	12	57	7	43
	Rolnicy	24	6	59	12	55
	Pracujący na własny rach.	26		74		47
	Bezrobotni	27	4	58	10	40
	Emeryci	24	6	57	12	261
	Renciści	34	7	46	13	51
	Uczniowie i studenci	29	6	63	2	56
	Gospodynie domowe i inni	36	9	51	3	75
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	27	7	63	3	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	8	60	4	98
	sekt. pryw. poza rolnict.	27	5	62	5	251
	prywatnym gosp. rolnym	25	5	60	10	57
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	25	9	54	11	132
	Od 650 zł do 999 zł	36	5	50	8	164
	Od 1000 zł do 1399 zł	21	8	65	6	152
	Od 1400 zł do 1999 zł	29	3	63	4	159
	2000 zł i więcej	30	6	63	1	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	26	4	46	23	94
	Średnie	29	7	56	8	374
	Dobre	26	7	62	4	551
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	6	36	46	10	49
	Raz w tygodniu	21	7	64	7	465
	1-2 razy w miesiącu	26	3	62	9	154
	Kilka razy w roku	37	3	55	4	237
	W ogóle nie uczestniczy	47	2	44	7	100
Poglądy polityczne	Lewica	38	2	58	2	191
	Centrum	31	3	62	4	244
	Prawica	21	14	57	8	305
	Trudno powiedzieć	24	5	58	12	271